

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

«Затверджую»
Заступник ректора ХНАДУ
проф. _____ І.П.Гладкий
«___» _____ 20011р

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни: **«Менеджмент»**
(за вимогами кредитно-модульної системи)

Харків 2011

Робоча програма складена к.е.н., доц. кафедри Економіки підприємства Касатоною Інною Анатоліївною для галузі знань 0507 «Електротехніка та електромеханіка» та навчального плану за напрямом 6.050702 «Електромеханіка», професійна спрямованість на спеціальність «Електричні системи і комплекси транспортних засобів» (набір 2010 р.).

Рецензент,
кандидат економічних наук, доцент

Т.В. Деділова

Робоча програма розглянута та ухвалена на засіданні кафедри економіки підприємства

(протокол № _____ від «_____» _____ 201__ р.)

Завідувач кафедри
доктор економічних наук, професор

І.А. Дмитрієв

Схвалено Радою (методичною комісією) ФМТЗ
(протокол № _____ від «_____» _____ 201__ р.)

Голова Ради (методичної комісії) ФМТЗ
кандидат технічних наук, професор

А.І. Левтеров

«Узгоджено»
Зав. вип. каф. автомобільної
електроніки

_____ професор

О.В. Бажинов

«_____» _____ р.

1. Опис навчальної дисципліни

«Основи менеджменту» (система змістових модулів)

Характеристика обсягів підготовки	Характеристика лекційного потоку	Характеристика навчального процесу
Загальний обсяг – 2 кредити Усього годин – 72 Усього змістових модулів – 11 Усього блоків змістових модулів – 2 Усього залікових модулів – 3 Один блок змістових модулів – 36 год. Один змістовий модуль – 4-10 год. Усього аудиторних годин на тиждень – 3 (лекцій – 2 год., практичних занять – 1 год.)	Галузь знань 0507 «Електротехніка та електромеханіка». Напрямок – «Електромеханіка». Освітньо-кваліфікаційний рівень – 6.050702, бакалавр. Кількість навчальних груп у потоці – 2. Лектор, відповідальний за курс – кандидат економічних наук Касатонova Інна Анатоліївна	Навчальна дисципліна – циклу вибіркових дисциплін (за вибором студентів). Рік підготовки – 4 Семестр навчання – 7 Кількість годин: лекцій – 36, практичних занять – 18, самостійних робіт студентів (СРС) – 18. Модульний контроль – тестові роботи, виконання курсової роботи. Підсумковий контроль – інтегрований іспит (тестування).

Предметом навчальної дисципліни є закономірності, принципи, методи та функції управління підприємством.

2. Мета та завдання

Навчальна дисципліна «Менеджмент» належить до циклу вибіркових дисциплін (за вибором студентів) підготовки фахівців за напрямом «Електромеханіка», професійне спрямування на спеціальність «Електричні системи і комплекси транспортних засобів».

Мета викладання дисципліни полягає у підготовці фахівців до виконання професійних обов'язків у галузі управління підприємством.

Згідно мети завдання дисципліни полягають у формуванні знань, вмінь та уявлень про теоретичні положення у сфері менеджменту.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні

Знати (згідно вимог ОПП за напрямом та рівнем підготовки):

- сутність та основні категорії менеджменту;
- закони і закономірності менеджменту;

- поняття і еволюцію принципів менеджменту;
- поняття, признаки, класифікацію систем і різновиди організацій;
- сутність і зміст функцій планування, організації та обліку;
- сутність і призначення функцій контролю, стимулювання та регулювання;
- загальну характеристику зовнішнього середовища;
- процес прийняття рішень;
- організацію процесів комунікації в системі управління.

Уміти (згідно вимог ОКХ за напрямом та рівнем підготовки):

- побудувати модель ідеального менеджера;
- виявляти особистий феномен сугестії (властивості та вміння особистості впливати на інших людей);
- виявляти фактори, які впливають на конкретний бізнес;
- виявляти наявність необхідних у бізнесі якостей особистості;
- скласти особисту ієрархію потреб у бізнесі;
- побудувати алгоритм рішення управлінських проблем;
- визначити неформального лідера колективу.

Мати уявлення (згідно вимог структурно-логічної схеми підготовки фахівця) про місце дисципліни в системі наукових знань.

3. Зміст навчальної дисципліни

Вступ

Місце дисципліни в системі підготовки фахівця даного напрямку. Структура навчальної дисципліни. Організаційно-методичні рекомендації щодо самостійної роботи студентів. Контроль знань і умінь за дисципліною. Література.

Блок змістових модулів (розділ) 1

СУТНІСТЬ МЕНЕДЖМЕНТУ, ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ

Змістовий модуль (тема) 1

Поняття і сутність менеджменту

Поняття «менеджмент» і необхідність управління організаціями. Менеджмент як вид професійної діяльності. Поняття «менеджер», три рівні менеджерів. Еволюція управлінської думки: класична адміністративна школа, неокласична поведінкова школа, школа людських відносин, школа організаційної поведінки, школа науки управління.

Змістовий модуль (тема) 2

Принципи, методи та функції менеджменту

Загальні принципи менеджменту: пристосування, системності, багатофункціональності, інтеграції, орієнтації на цінність. Конкретні (спеціальні) принципи: Оптимальне співвідношення централізації та децентралізації у керуванні, колегіальність, наукове обґрунтування управління, плановості, поєднання повноважень і відповідальності за них, приватна автономія, ієрархічності та зворотного зв'язку, мотивація, демократизація управління, державна законність, цілісність об'єкта та суб'єкта управління, стійкості та мобільності системи. Організаційно-адміністративні, економічні, соціально-психологічні методи менеджменту та самокерування. Основні функції менеджменту: планування, організація, мотивація, контроль, комунікації, прийняття рішень, управлінський облік.

Змістовий модуль (тема) 3

Планування у підприємстві

Сутність планування як функції управління. Підфункції планування: цілевстановлення, прогнозування, моделювання, програмування. Види планів: стратегічні та оперативні, короткострокові та довгострокові, завдання та орієнтири. Цілі управлінського планування – мета, місія, задачі. Стратегічне планування. Основні складові елементи стратегії: сфера стратегії, розподіл ресурсів, конкурентні переваги, синергія.

Змістовий модуль (тема) 4

Організація як функція управління

Сутність функції організації. Основні складові організаційного процесу: розподіл праці, департаменталізація, делегування повноважень, встановлення діапазону контролю, створення механізмів координації. Основи теорії організації. Основи організаційного проектування. Типи організаційних структур управління: лінійна, лінійно-штабна, функціональна, лінійно-функціональна, дивізіональна, матрична та інші: проектна, кластерна, модульна, атомістична. Управління організаційними змінами.

Змістовий модуль (тема) 5

Основні завдання для СРС за змістовими модулями 1,2,3,4

1. Сутність менеджменту, три рівні менеджерів.
2. Еволюція управлінської думки.
3. Принципи, методи та функції менеджменту.
4. Сутність планування як функції менеджменту.

5. Сутність організації як функції менеджменту.
6. Типи організаційних структур управління.

Модульний контроль знань за змістовими модулями № 1,2,3,4 (заліковий модуль № 1) здійснюється у формі модульних тестових робіт.

Блок змістових модулів (розділ) 2 СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ ФУНКЦІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ

Змістовий модуль (тема) 6 Прийняття управлінських рішень

Основи теорії прийняття рішень. Визначення поняття «прийняття рішень». Фактори, які впливають на процес прийняття управлінських рішень: ступінь ризику, час, ступінь підтримки менеджера колективом, особисті якості менеджера, політика організації. Три основні моделі прийняття рішень: класична, поведінкова, ірраціональна модель.

Етапи процесу прийняття рішень: діагноз проблеми, накопичення інформації про проблему, розробка альтернативних варіантів, оцінка альтернативних варіантів, прийняття рішення.

Кількісні і якісні методи обґрунтування управлінських рішень. Кількісні методи: аналітичні методи, методи математичного програмування, статистичні методи. Якісні методи: експертні методи прийняття рішень (метод простого ранжирування, метод вагових коефіцієнтів), метод платіжної матриці, метод дерева рішень, теоретико-ігрові методи (методи теорії статистичних рішень, теорія ігор), метод прогнозування.

Змістовий модуль (тема) 7 Мотивація як функція менеджменту

Поняття і сутність мотивації. Потреби першого та другого роду, спонукання. Змістовні теорії мотивації. Процесні теорії мотивації.

Змістовий модуль (тема) 8 Контроль як функція менеджменту

Параметри ефективної системи контролю: точність, своєчасність, економічність, гнучкість, зрозумілість, обґрунтованість критеріїв, стратегічна спрямованість, численність критеріїв. Поняття контролю. Складові процесу контролю в організації: стандарти діяльності робітників, вимірювання реального виконання, прямий управлінський контроль поведінки робітників організації.

Змістовий модуль (тема) 9 Комунікації

Сутність комунікацій. Етапи процесу комунікацій: формування концепції обміну інформацією, кодування та вибір каналу, передавання повідомлення через канал, декодування, усвідомлення змісту ідеї відправника, зворотній зв'язок. Міжособові та організаційні комунікації. Фактори, що перешкоджають здійсненню ефективної комунікації: фільтрація, вибіркоче сприйняття, речові бар'єри, поганий зворотній зв'язок, культурні розбіжності між відправником і одержувачем інформації, інформаційні перевантаження.

Змістовий модуль (тема) 10 Лідирування

Поняття і сутність лідирування. Вплив і влада. Поведінкові теорії лідирування: підхід з позиції особистих якостей керівника, поведінковий підхід, ситуаційний підхід. Ситуаційні теорії лідирування.

Змістовий модуль (тема) 11

Основні завдання для СРС за змістовими модулями 6,7,8,9,10

1. Встановлення сутності теорії прийняття управлінських рішень.
2. Етапи процесу прийняття управлінських рішень.
3. Кількісні і якісні методи обґрунтування управлінських рішень.
4. Мотивація як функція менеджменту.
5. Складові процесу контролю в організації.
6. Етапи процесу комунікацій.
7. Фактори, що перешкоджають здійсненню ефективної комунікації.
8. Сутність лідирування, вплив і влада.

Модульний контроль знань за змістовими модулями № 6,7,8,9,10 (заліковий модуль № 2) здійснюється у формі модульних тестових робіт.

Заключення

Інтегрований висновок за дисципліну. Знання і уміння, які будуть використовуватись при вивченні інших дисциплін. Сучасні методи менеджменту та перспективи їх використання на підприємствах.

4. Розподіл змістових модулів (за годинами та кредитами)

Перелік та назви змістовних модулів	Загалом на змістовий модуль, год/кредит	Лекцій	Прак. робіт	СРС
Змістовий модуль 1. Поняття і сутність менеджменту	7/0,195	4	2	1
Змістовий модуль 2. Принципи, методи та функції менеджменту	7/0,195	4	2	1
Змістовий модуль 3. Планування у підприємстві	7/0,195	4	2	1
Змістовий модуль 4. Організація як функція управління	7/0,195	6	-	1
Змістовий модуль 5. Основні завдання для СРС	8/0,22	-	-	8
Усього за заліковим модулем 1	36/1	18	6	12
Змістовий модуль 6. Прийняття управлінських рішень	10/0,28	6	4	-
Змістовий модуль 7. Мотивація як функція менеджменту	8/0,22	4	4	-
Змістовий модуль 8. Контроль як функція менеджменту	5/0,14	4	-	1
Змістовий модуль 9. Комунікації	4/0,11	2	2	-
Змістовий модуль 10. Лідирування	4/0,11	2	2	-
Змістовий модуль 11. Основні завдання для СРС	5/0,14	-	-	5
Усього за заліковим модулем 2	36/1	18	12	6
Заліковий модуль 3 (Курсова робота)	-	-	-	-
ЗАГАЛОМ	72/2	36	18	18

Перелік тем практичних занять

Змістовний модуль №	Назва практичних занять	Кількість годин	Обсяг навчального матеріалу (кредити)
1	Модель ідеального менеджера.	2	0,06
2	Самооцінка і враження інших осіб. Виявлення особистого феномену сугестії (властивості та вміння особистості впливати на інших людей).	2	0,06

Змістовний модуль №	Назва практичних занять	Кількість годин	Обсяг навчального матеріалу (кредити)
3	Зовнішнє середовище менеджменту. Виявлення факторів, які впливають на конкретний бізнес.	2	0,06
6	Технологія процесу прийняття управлінського рішення у менеджменті. Побудування алгоритму рішення управлінських проблем.	4	0,1
7	Мотиваційний моніторинг потреб особистості у бізнесі. Складання особистої ієрархії потреб у бізнесі.	4	0,1
9	Підприємницькі здібності у бізнесі. Виявлення наявності необхідних у бізнесі якостей особистості.	2	0,06
10	Визначення соціометричного статусу членів колективу. Визначення неформального лідера колективу.	2	0,06
Разом		18	0,5

5. Система оцінювання навчання студента (залікові модулі)

Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	Обсяг навчального матеріалу (кредити)	Форма контролю
Перший заліковий модуль (за змістовими модулями 1-5)	36	1	Поточне тестування
Другий заліковий модуль (за змістовими модулями 6-11)	36	1	
Третій заліковий модуль (курсова робота)	-	-	
Інтегрований іспит			

Примітка: кредити за дисципліну студенту нараховуються після успішного засвоєння та позитивної звітності за кожний заліковий модуль як арифметична сума кредитів.

6. Шкала оцінки знань студентів (за кожний заліковий модуль)

За шкалою ESTS	За національною шкалою	За шкалою навчального закладу
A	Відмінно	90 – 100
BC	Добре	75 – 89
DE	Задовільно	60 – 74
FX	Незадовільно з можливістю перездати	35 – 59
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	1 – 34

Примітка: згідно з наказом МОН України від 30.12.05 №774 підсумкова оцінка знань з навчальної дисципліни визначається як середньозважена результатів засвоєння окремих залікових модулів.

$$Q = \alpha_1 \cdot B_1 + \alpha_2 \cdot B_2 + \alpha_3 \cdot B_3,$$

де $\alpha_1 = \alpha_2 = \alpha_3 = 0,33$ – вагові коефіцієнти складності 1-го, 2-го, 3-го залікового модулів відповідно;

B_1, B_2, B_3 – абсолютні значення оцінки знань (у балах, 1÷100) за окремими заліковими модулями;

Q – значення підсумкової оцінки знань студентів (у балах, 1÷100) за навчальну дисципліну.

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується у вигляді курсової роботи на тему: «Прийняття управлінських рішень». Курсова робота виконується за рахунок змістовних модулів. Її зміст:

1. Розгляд теоретичного аспекту менеджменту.
2. Визначення виниклої проблеми.
3. Розробка алгоритму процесу ухвалення управлінського рішення.
4. Обґрунтування інформаційного забезпечення процесу ухвалення управлінського рішення.
5. Розробка тактичних задач по забезпеченню прийнятого управлінського рішення.
6. Формування інноваційного плану по реалізації тактичних задач.

8. Види, форми та методи навчання

Лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів згідно табл. 4 «Розподіл змістових модулів».

8. Методичне забезпечення

Усі навчально-методичні матеріали містяться в електронному вигляді на освітньому порталі ХНАДУ:

1. Касатонova І.А. Конспект лекцій «Основи менеджменту».
2. Блага В.В., Касатонova І.А. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з дисципліни «Менеджмент».
3. Лисанова А.М., Шершенюк О.Н., Нестеренко В.Ю. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Менеджмент».

Матеріали кафедри економіки підприємства з дисципліни на освітньому порталі ХНАДУ (<http://portal.khadi.kharkov.ua>) та сайті дистанційного навчання ХНАДУ (<http://dl.khadi.kharkov.ua>).

9. Рекомендована література для самостійної роботи

Основна література

1. Бусыгин А. В. Эффективный менеджмент: Учебник. - М.: Финпресс, 2000. - 1056 с.
2. Бесєдін М.О. основи менеджменту: Навчальний посібник – К.: ЦУЛ, 2005.
3. Василенко В.О. Виробничий (операційний) менеджмент: Навчальний посібник. – К., 2003.
4. Гріфін Р., Яцура В. Основи менеджменту: Підручник / Наук. ред. В.Яцура, Д.Олесеневич. – Львів, 2001.
5. Дідівська Л.Г., Кудіна В.В. основи менеджменту: Навчальний посібник. – К.: ТОВ КНТ, 2006.
6. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2006.
7. Крамаренко В.І. Управління персоналом фірми: Навчальний посібник: ЦУЛ, 2003.
8. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. теоретичні та прикладні засади менеджменту: Навчальний посібник. – Львів., 2002.
9. Мартиненко М.М. основи менеджменту: Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2005.
10. Менеджмент: ситуаційні вправи: Навчальний посібник / Упоряд. О.І.Сидоренко, П.С.Редько. – К., 2004.
11. Осовська Г.В. Комунікації в менеджменті: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2003.
12. Осовська Г.В. основи менеджменту: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2003.
13. Охрименко А.Г. Основи менеджменту: Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2006.
14. Соболев С.М., Бачацький В.М. Менеджмент: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2005.

Додаткова література

1. Веснин В.Р. Основы менеджмента: Учебник. – М., 1997.
2. Вихановский О.С., Наумов А.К. Менеджмент: человек, стратегия, организация, процесс: Ученик. – М., 1995.
3. Гибсон Дж.Л., Иванцевич Д.М., Доннелли Д.Х. Организации: поведение, структура, процессы: Пер. с англ. – 8-е изд. – М., 2000.
4. Глухов В.В. Основы менеджмента: Ученик. – Минск, 1996.
5. Казанцев А.К., Подлесных В.И., Серова Л.С. Практический менеджмент. – М., 1998.
6. Котлер Ф., Армстронг Г. Сондерс Дж., Вонг Г. Основы менеджмента / Пер. с англ. – 2-е европ. изд. – К., М., СПб, 1998.
7. Кредісов А.І., Панченко Є.Г., Кредісов В.А. Менеджмент для керівників. – К., 1999.
8. Кузнєцов Ю.В., Подлесных В.И. Основы менеджмента. 2-е изд. – СПб., 1998.
9. Редченко В.В. Международный менеджмент: Учеб. Пособие. – К., 2000.

Розробила

доцент кафедри

економіки підприємства _____ І.А. Касатонова